

Claire Grand
Psihologă,
specialistă în precocitate intelectuală

Copilul supradotat

SĂ-L ÎNȚELEM PENTRU
A-L SPRIJINI MAI BINE

Traducere din limba franceză
de Gregoria Petrea

CUPRINS

INTRODUCERE 4

PARTEA I **Să înțelegem mai bine supradotarea** 6

PARTEA A II-A **Cele 10 sfaturi-cheie** 18

SFATUL NR. **1** : DEPĂȘIREA SENTIMENTULUI DE DISCORDANȚĂ 20

SFATUL NR. **2** : O GESTIONARE MAI BUNĂ A EMOȚIILOR 26

SFATUL NR. **3** : GESTIONAREA HIPERSENSIBILITĂȚII 31

SFATUL NR. **4** : REDUCEREA ANXIETĂȚII 36

SFATUL NR. **5** : DEZVOLTĂ-ȚI ÎNCREDEREA ÎN SINE 42

SFATUL NR. **6** : ÎNVAȚĂ-L SĂ SE IMPUNĂ 47

SFATUL NR. **7** : GĂSIȚI SOLUȚII ÎMPOTRIVA PLECTISELII 53

SFATUL NR. **8** : ÎMBUNĂȚĂȚIREA SOMNULUI 59

SFATUL NR. **9** : STĂPÂNIREA GÂNDURILOR 66

SFATUL NR. **10** : GESTIONAREA CELORLALTE TULBURĂRI 70

CONCLUZIE 75

RESURSE UTILE 77

INTRODUCERE

Nu este întotdeauna ușor să înțelegi un copil precoce, deoarece acest mod atipic de a funcționa este încă prea puțin înțeles – atât de părinți, cât și de specialiști.

Nu este ușor să găsești sfaturi, decât dacă te adresezi asociațiilor. Deoarece acestea nu există peste tot, părinții se află adesea în imposibilitatea de a-și înțelege copilul diferit, bizar, chiar recalcitrant. Plânge din orice, se înfurie la cea mai mică supărare, nu este niciodată fericit. Este prea sensibil și mereu îngrijorat. Nu are norocul să trăiască lipsit de griji, așa cum ar trebui să o facă un copil de vârsta lui. Și să nu uităm că, uneori, enervează, supără și derutează, ceea ce îi stârnește gânduri care îl rănesc și îl împiedică să crească armonios. Astfel, își pierde definitiv încrederea în sine. **Părinții își doresc să-l ajute, dar nu știu cum.**

Cei care nu știu nimic despre supradotare și care nu-și fac griji, pentru copiii lor sau pentru ei înșiși, nu reușesc întotdeauna să-și imagineze cum acest fel de a fi îți poate complica viața.

Pe cât de ușor este să vorbești despre copilul tău cu dizabilități de învățare, pe atât de **dificil este să vorbești despre precocitatea sa, uneori chiar și în sânul familiei**. S-ar putea să te temi de comentarii și judecăți. Ne-am aștepta să se spună că acel copil are norocul de a fi foarte înzestrat, iar acest lucru poate părea nedrept pentru părinții ai căror copii au o inteligență normală. În plus, părinții știu că deseori ești considerat arogant dacă vorbești despre precocitatea copilului tău, chiar dacă acesta întâmpină dificultăți.

Să fii diferit nu este deloc ușor, mai ales din cauza etichetelor puse de societate. Nici să fii supradotat nu este ușor, chiar dacă, desigur, drumul fiecăruia este diferit. Este simplu pentru unii, mai riscant pentru alții, mai ales pentru cei cu un profil cognitiv eterogen: gândesc și simt ca niște copii supradotați, dar nu au neapărat succes. Ei experimentează în special dezavantajele condiției lor, fără să se poată bucura pe deplin de avantaje.

Cu toate acestea, nimic nu este bătut în cuie. Copilul nu este condamnat să se chinuie din cauza acestei „precocități jenante”, așa cum o numește Jean-Charles Terrassier. El o poate transforma într-un punct forte. Scopul acestei cărți este să ajute familiile să **își înțeleagă copilul supradotat și să îl ajute să trăiască mai bine.**

PARTEA I

**Să înțelegem mai
bine supradotarea**

EXAGEREAZĂ
ADESEA

NU TRECE
NEOBSERVAT

PRIN CE ESTE DIFERIT
ACEST COPIL?

ESTE NEÎNȚELES
ȘI SUFERĂ DIN ACEASTĂ
CAUZĂ

ARE NEVOIE DE AJUTOR

Denumirile se schimbă, dar se referă la aceeași realitate. Copilul supradotat al secolului XX a făcut loc copilului filo-cognitiv, un nou termen propus de o echipă de cercetători din Lyon: Olivier Revol, Fanny Nusbaum și Dominic Sappey-Marinier. Pentru ei, ceea ce îi face speciali pe acești copii este **nevoia lor de a gândi tot timpul și de a suprainvesti în sfera cognitivă**. „Lor le place doar să gândească și să gândească diferit”, după cum spune subtitlul cărții lor, publicată la începutul anului 2019. Între timp, ei au fost, pe rând, copii precoce, copii cu potențial ridicat, copii supradotați etc.

Oricare ar fi eticheta aleasă pentru a-i defini, ei au câteva caracteristici comune, uneori discrete în primii ani, mai ales în cazul fetelor, sau izbitoare în cazul altora. **Sunt copii care par exagerați în toate. Ei sunt:**

- prea rapizi sau chiar prea lenți, cei care petrec prea mult timp gândind, punându-și o mie de întrebări și care renunță înainte să termine ce au început;
- prea anxioși, prea sensibili, prea emotivi, prea fragili;

- prea entuziasmați sau prea deprimați;
- prea reactivi și nerăbdători.

Aceștia îi lasă fără cuvinte pe adulți.

➔ Ce este supradotarea?

Să fii supradotat înseamnă să fii diferit, cu o capacitate intelectuală foarte bună și cu o funcționare cerebrală deosebită.

● *Procesarea diferită a informațiilor*

Până în urmă cu câțiva ani, comunitatea științifică susținea că creierele copiilor supradotați performează mai bine decât cele ale colegilor lor, dar că nu există diferențe de formă, volum sau funcționare. Astăzi știm că acest lucru este fals. Creierul unui copil supradotat este într-adevăr diferit. În ceea ce privește structura lui, au fost găsite puține diferențe, dar nu procesează informațiile în același mod.

Când un copil obișnuit răspunde la o întrebare, informația este procesată într-un zonă specifică din creier, într-o singură emisferă. În schimb, la copilul supradotat, imagistica medicală arată că **informația este procesată în mai multe zone în același timp**. Mai multe zone sunt active în același timp în emisfera dreaptă și în cea stângă.

● Două grupuri de copii supradotați

Imagistica medicală permite, de asemenea, separarea copiilor supradotați în două grupuri, la fel ca în cazul testului de eficiență intelectuală:

- **cei cu un profil cognitiv omogen**, cu scoruri foarte mari în toate domeniile;
- **cei cu un profil eterogen**, cu puncte forte, adesea în domeniul înțelegerii verbale, și cu alte abilități mult mai puțin dezvoltate.

BINE DE ȘTIUT

✓ Eterogenitatea scorurilor la testele de inteligență poate fi observată în imagistica medicală: creierul celor cu scoruri eterogene la testele de inteligență procesează informațiile în principal în emisfera stângă, cu o activitate redusă în emisfera dreaptă. Însă ei reacționează ca niște copii precoci, în sensul că ambele emisfere colaborează pentru a îndeplini aceeași sarcină.

Mai mult, această cercetare confirmă ceea ce știam deja: informația circulă mult mai repede în interiorul unei emisfere și între cele două emisfere. Așadar, nu este doar o impresie: **un copil supradotat gândește și înțelege mai repede, deoarece creierul său este mai rapid.** Acesta este un aspect care ar trebui să ne ajute să înțelegem că nu este în totalitate „vină” copilului că vrea întotdeauna să facă lucrurile repede și că este nerăbdător. El urmează doar ritmul natural al creierului său.

➔ Manifestările acestui mod diferit de a funcționa

Copilul supradotat are un creier foarte rapid și foarte reactiv.

- El stabilește conexiuni, uneori în mod inconștient, ceea ce îi conferă o **gândire de tip intuitiv**. El știe care este soluția la o problemă, dar nu poate spune de ce. Nu poate explica cum a găsit răspunsul, pentru că nu a făcut nimic. Pur și simplu știe.
- Acest creier extrem de reactiv îi permite **să înțeleagă, să învețe și să memoreze rapid și eficient** în timpul zilei și al nopții. Într-adevăr, somnul său este, adesea, diferit de cel al unui copil obișnuit, deoarece este structurat diferit. În timp ce un copil cu vârsta de peste un an petrece aproximativ 20% din noapte în somnul REM, acest procent poate fi mult mai mare în cazul copilului supradotat. În timpul somnului REM, creierul este foarte activ. Acesta clasifică informațiile întâlnite în timpul zilei și fixează în memoria pe termen lung ceea ce pare folositor. Mai mult somn REM favorizează capacitatea de memorare a copilului supradotat, precum și abilitatea sa de învățare.
- Creierul hiperactiv explică și multe alte lucruri: cum să fii răbdător și să **nu îți pui mii de întrebări sau să nu îți frământă mîntea** când ai un creier atât de dezvoltat și de pătrunzător? Cum să nu fii critic și permanent în alertă cu un astfel de radar?

- Și asta nu e tot. Mulți se întreabă de ce copilul supradotat prezintă, de asemenea, **diferențe în plan emoțional și senzorial**. E simplu: creierul lui „se năpustește la tot ce mișcă”! Amplifică totul, de la o remarcă despre comportamentul lor până la eticheta de la haină care-i deranjează la ceafă.

➔ Copilul supradotat în viața de zi cu zi

Mulți copii supradotați trec neobservați, în special fetele, care sunt mai adaptabile și caută în general să se conformeze la ceea ce se așteaptă de la ele. De asemenea, este mai probabil ca ele să aibă interese comune cu colegii lor și sunt mai puțin competitive. Băiatul supradotat, căruia îi place să vorbească despre subiectele sale preferate și căruia nu-i place să-și confrunte realizările sportive cu ceilalți, riscă să nu se integreze la fel de bine într-un grup de băieți.

● *Un temperament deseori agitat*

Dacă majoritatea copiilor supradotați par identici cu colegii lor, mai există și alții: cei care par ciudați, exagerați, agitați. **Cei care deranjează prin comportamentul lor sau prin întrebările lor fără sfârșit**. Cei care nu reușesc să scape de griji și care îi fac pe adulți să se simtă îngrijorați și neajutorați. Și să nu uităm de cei care explodează la cea mai mică frustrare! Marea lor majoritate sunt, din păcate, hipersensibili și suferă din această cauză.

- **Copilul este deranjat sau supărat când atmosfera este tensionată**, când i se fac observații sau i se ține morală.

- **Poate fi deranjat sau se poate simți chiar agresat de zgomote**, de anumite mirosuri, de contactul cu hainele și de celebra „etichetă care zgârie”, un binecunoscut inamic al supradotaților. Copiii hipersensibili și supradotați nu o fac înadins. Ei nu fac nazuri. Sistemul lor senzorial, împreună cu creierul hiperactiv, îi face să resimtă **prea intens aceste informații senzoriale**. Suferă din cauza lor o dată în momentul percepției și apoi când sunt acuzați că exagerează. Ei au parte de o durere dublă: suferă și li se reproșează că suferă.
- Această hipersensibilitate se manifestă, de asemenea, sub forma unei **empatii extreme**. Acești copii nu doar își imaginează ceea ce simte celălalt, ci simt și trăiesc la propriu. Fie că îi împărtășești copilului tău grijile, fie că le ghicește, el este afectat, ceea ce îl face mai fragil și mai anxios.

● *O anxietate copleșitoare...*

Foarte lucizi, ei înțeleg foarte repede că lumea nu este blândă, că există multe probleme și potențiale pericole și că părinții lor nu sunt nemuritori sau capabili să-i protejeze la infinit. Ei nu se pot simți în siguranță, ca ceilalți copii.

Așadar, nu sunt capabili să se bucure de prezent fără să intelectualizeze totul, fără să-și pună întrebări și fără să se îngrijoreze. Unii își imaginează ce este mai rău la cea mai mică problemă.

- **Copiii mici au temeri destul de comune.** Se tem că un om rău se ascunde sub pat, că un monstru va intra în cameră când dorm, că un câine îi va mușca pe stradă etc. Diferența este că, în cazul lor, aceste temeri sunt numeroase și invazive.
- **Pe măsură ce cresc, le este teamă că nu vor reuși să treacă examenele,** să meargă la dentist sau să vorbească cu persoane pe care nu le cunosc.

● ... care impune o nevoie de control

Un copil anxios caută să se liniștească.

- Pentru asta, el se opune, refuză să se supună, vrea să aibă ultimul cuvânt și să câștige întotdeauna la jocuri. De fapt, el **vrea să dețină controlul și să se simtă puternic**, ceea ce îl liniștește. Când mai crește, **urmărește perfecțiunea**, în special în activitatea școlară, ca să se asigure de abilitățile sale. Dar, adesea, nu sunt liniștiți, deoarece sunt în mod constant dezamăgiți de realizările lor, chiar și de cele excelente.
- Uneori apar și **TOC (tulburări obsesiv-compulsive)**, cum ar fi nevoia repetată de a se spăla pe mâini sau de a verifica dacă ușa este încuiată.
- Copilul poate dezvolta, de asemenea, una sau mai multe fobii, cum ar fi **fobia școlară**, cauzată de teama de eșec sau de bullying. În cel mai rău caz, copilul suferă de atacuri de anxietate, care pot fi sau nu legate de fobii.

Unii copii sunt cu adevărat insuportabili. Nu ascultă, nu fac ce li se cere, plâng și au crize de furie când încerci să-i convingi să facă ceva. Aceste comportamente mai mult sau mai puțin voluntare provin din dorința de a deține controlul și din dificultatea de a-și gestiona emoțiile. Acest creier hiperreactiv este cel care îi guvernează întotdeauna și pe care nu au reușit încă să îl îmblânzească.

➔ Copilul supradotat este lipsit de încredere

Încrederea în sine este adesea scăzută la copiii supradotați, ceea ce este ușor de explicat. **Sunt în mod natural foarte lucizi și critici** și își percep mai mult neajunsurile și greșelile decât abilitățile. Aceștia tind să dezvolte un nivel ridicat de timiditate, deoarece se tem de ceea ce ar putea să creadă lumea despre ei.

Din păcate, lipsa încrederii este ușor de detectat și încurajează copiii rău intenționați să râdă de ei. **Copilul timid și prea sensibil este ținta ideală.** Nu este neobișnuit să fie victimele bullyingului la școală și, chiar mai mult, la facultate. Este esențial ca aceștia să învețe să se afirme.

● *Repercusiunile în relația sa cu școala*

Când vine vorba de învățat, își pierde încrederea în sine deoarece crede că ar trebui să fie întotdeauna ușor, așa cum era când era mic. La trei ani, putea să se descurce perfect cu limbajul, să învețe să citească rapid și fără efort și să înțeleagă concepte care se presupunea că sunt prea complexe pentru vârsta lui. Pe măsură ce crește, se confruntă din ce în ce mai des cu concepte și abilități pe care nu le poate stăpâni imediat. Ajunge la concluzia că este ceva în neregulă cu el, că este prost și mai puțin înzestrat decât ceilalți. Într-adevăr, colegii săi de clasă nu renunță la fel ca el, deoarece știi că învățarea necesită timp și efort și că este perfect normal să nu reușești din prima încercare. Cu această viziune distorsionată asupra performanțelor sale, copilul supradotat își poate pierde interesul de a merge la școală.

BINE DE ȘTIUT

✓ Plictiseala este, de asemenea, o explicație pentru lipsa dorinței de a merge la școală când exercițiile sunt prea repetitive și ritmul de lucru prea lent. În general, copiii supradotați au tendința să se plictisească dacă trebuie să îndeplinească sarcini neinteresante și repetitive.

● Profilurile specifice

Unii copii supradotați au profiluri specifice, în special când demonstrează abilități eterogene la testul de inteligență, au rezultate școlare aleatorii și/sau dificultăți de învățare.

UN TEST PENTRU A EVALUA ACEASTĂ PRECOCITATE

✓ WISC¹ evaluează aptitudini specifice legate de inteligență. De asemenea, evaluează și alte abilități care pot fi mai limitate sau deficitare în cazul unei dificultăți de învățare (de exemplu, pentru un copil cu dislexie sau cu deficit de atenție). Prin urmare, nu este neobișnuit ca un copil supradotat să aibă rezultate eterogene la teste. De asemenea, nu este logic să se calculeze un IQ care nu este reprezentativ pentru toate abilitățile copilului. Psihologul poate totuși să certifice un potențial ridicat dacă copilul se potrivește profilului și dacă un indice atinge două deviații standard peste medie, adică 130.

¹Wechsler Intelligence Scale for Children. În limba română, Scala Wechsler de Inteligență pentru Copii (n. trad.).